

SNS REAAL

NRC HANDELSBLAD

T.a.v. Peter Vandermeersch

Rokin 65

Postbus 20673

1001 NR AMSTERDAM

Tevens per e-mail: p.vandermeersch@nrc.nl

nrc@nrc.nl

Raad van Bestuur

Croeselaan 1

Postbus 8444

3503 RK Utrecht

T 030-291 5635

F 030-291 5132

Onze referentie

Datum 30 december 2012

Onderwerp Berichtgeving SNS REAAL 29 december 2012

Geachte heer Vandermeersch,

Naar aanleiding van de berichtgeving over SNS REAAL in uw krant van zaterdag 29 december jl. achten wij een reactie in de vorm van een brief aan u als hoofdredacteur gepast. Hierna zullen wij uitleggen waarom. Wij verwachten dat u de inhoud van deze brief integraal in uw krant van maandag 31 december a.s. zult publiceren.

Totstandkoming berichtgeving

Vrijdag 21 december jl. zijn wij door Esther Rosenberg, journalist van uw krant, benaderd met de aankondiging dat zij en Tom Kreling van plan waren zaterdag 29 december 2012 een artikel te publiceren over Property Finance, het bedrijfsonderdeel van SNS REAAL dat zich in het verleden richtte op het verstrekken van vastgoedfinanciering en dat sinds 2009 wordt afgebouwd. Kreling en Rosenberg lieten ons weten dat wij 24 december een lijst met vragen zouden ontvangen met het verzoek de antwoorden op deze vragen 27 december vóór 12:00u aan te leveren. In verband met de kerstdagen hebben wij gevraagd of we de vragenlijst eerder zouden mogen ontvangen. Daar is negatief op gereageerd.

Maandagmiddag 24 december rond 14:00u ontvingen wij een lijst met ongeveer 30 zeer gedetailleerde vragen met het verzoek de antwoorden uiterlijk donderdag 27 december om 12:00u aan te leveren. Gelet op de gedetailleerdheid van de vragen en het feit dat wegens de kerstdagen ons feitelijk een termijn van circa 5 uur werd geboden om op deze vragen te reageren, hebben we aangegeven dit een onredelijke termijn te vinden. Daarop werd ons tot vrijdagochtend, 28 december, 10:00u de tijd gegeven. Wij hebben toen aangegeven dat wij dit tijdstip niet konden garanderen, maar ons best zouden doen vóór 12:00u te reageren. Ook hebben wij gevraagd of wij het concept artikel, dat volgens Rosenberg al klaar was, mochten inzien zodat wij adequater konden antwoorden en bovendien feitelijke onjuistheden konden aangeven. Ook hierop is negatief gereageerd.

Vrijdag 28 december om 11:30u hebben wij de antwoorden op de vragen aangeleverd. Naast de antwoorden op alle vragen hebben we een algemene reactie meegestuurd. Hierin hebben we Kreling en Rosenberg uitdrukkelijk verzocht hun bronnen zorgvuldig en goed te controleren aangezien de informatie die uit de door hen aangeleverde vragen naar voren kwam, grotendeels onjuist en

verouderd bleek. Daarbij hebben wij aangegeven van het NRC Handelsblad maximale zorgvuldigheid te verwachten. Ook constateerden wij dat Kreling en Rosenberg in hun vragen financieel en accounting technische termen onjuist en door elkaar gebruikten. Om die reden hebben we aangeboden langs te komen om deze termen toe te lichten. Van dit aanbod heeft NRC Handelsblad geen gebruik gemaakt. Ook hebben we aangegeven, dat wij, gelet op de vertrouwelijkheid, niet reageren op vragen over individuele dossiers, klanten of lopende procedures. Tenslotte zijn we in de algemene reactie ingegaan op enkele specifieke thema's, waarover hierna meer.

Tot onze verontwaardiging hebben wij zaterdagochtend 29 december jl. in uw krant moeten lezen dat de uitgebreide antwoorden die wij hebben aangeleverd op geen enkele wijze lijken te zijn meegenomen in de - niet anders dan tendentius en onnodig schadelijk te noemen - berichtgeving over SNS REAAL. Het enige dat Kreling en Rosenberg hebben gedaan met de door ons aangeleverde informatie is het parafraseren van en op enkele punten citeren uit onze algemene reactie.

Hoor en wederhoor

Zoals in de Gedragscode voor Nederlandse journalisten is vastgelegd, dient een journalist waarheidsgetrouw te berichten, zorgvuldig en integer te werk te gaan en duidelijk onderscheid aan te brengen tussen feiten, beweringen en meningen en is hoor en wederhoor voor een journalist een basisprincipe. In het bijzonder bij het publiceren van beschuldigingen of verdachtmakingen aan het adres van een persoon of organisatie, bepaalt de Code dat een journalist wederhoor toepast. Daarbij krijgt de betreffende beschuldigde voldoende gelegenheid, liefst in dezelfde publicatie en zonder onredelijke tijdsdruk, te reageren op de aantijging.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, is van naleving van deze beginselen van de Gedragscode bij de publicaties over SNS REAAL in het NRC Handelsblad van 29 december jl. door Kreling en Rosenberg geen sprake geweest. Om die reden wensen wij door middel van deze brief alsnog op hoofdlijnen te reageren op de aantijgingen die in de publicaties van 29 december jl. worden gedaan. Wij verwachten dat u het artikel van 29 december rectificeert op basis van deze reactie. Mocht u hier geen gehoor aan geven, dan behouden wij ons het recht voor een klacht in te dienen bij de Raad van de Journalistiek of een rechter te vragen om een uitspraak om uw artikel te laten rectificeren.

Naast plaatsing van deze reactie in uw krant, vertrouwen wij er op dat u uw journalisten Kreling en Rosenberg ter verantwoording roept, u zorgt voor rectificatie van de publicaties van 29 december jl. en dat u zorg draagt dat dergelijk onzorgvuldig handelen in de toekomst niet meer plaatsvindt.

Kredietvoorzieningen / waardering vastgoed

Property Finance heeft in de afgelopen jaren gericht gewerkt aan het afbouwen van haar vastgoedfinancieringsportefeuille in binnen- en buitenland. In dit kader zijn geen nieuwe leningen meer verstrekt en beoordeelt Property Finance kritisch of het voortzetten van uitstaande leningen noodzakelijk is, dan wel of afbouw mogelijk is. In dit proces houdt zij intensief contact met haar externe accountant, KPMG, ten aanzien van de waardering van de uitstaande leningen en vastgoed op de balans. In haar jaarverslag en overige berichtgevingen neemt SNS REAAL de belangrijkste toelichtingen op over de kredietportefeuille, de omvang en verloop van de getroffen kredietvoorzieningen van SNS Bank (inclusief die van Property Finance) en de bijbehorende risico's en onzekerheden. SNS REAAL betreft daarin de belangrijkste bevindingen van de controle van de jaarrekening door haar externe accountant.

De afgelopen jaren heeft het SNS REAAL management regelmatig stresstesten (testen waarin diverse crisisscenario's op portefeuilles worden losgelaten) uitgevoerd. Uit deze testen komen zogenaamde *potential shortfalls* naar voren, ofwel de verwachte mogelijke additionele toekomstige tekorten of verliezen in zo'n stresssituatie, en de benodigde hoeveelheid kapitaal in geval van zo'n stresssituatie, welke ook worden geanalyseerd. Dergelijke testen betreffen scenarioanalyses en geven dus inzicht in mogelijke additionele tekorten in een stresssituatie (*potential shortfalls*). Het gaat daarbij onder andere om door De Nederlandsche Bank (**DNB**) gedefinieerde stresssituaties, welke voor alle banken gelijk zijn. Dit is iets wezenlijk anders dan zogenaamde *incurred losses*, ofwel kredietverliezen die zich nu manifesteren, die onder IFRS hun weerslag vinden in een jaarrekening. Om ieder misverstand uit de weg te gaan: voor *potential shortfalls* geldt dat zij onder IFRS niet als voorzieningen genomen mogen worden, omdat IFRS voorschrijft dat op de balansdatum objectief bewijs van verlies op het krediet dient te bestaan (IAS 39.59). Hier staat tegenover dat zich nu manifesterende *incurred losses* juist moeten worden voorzien in de jaarrekening, wat SNS REAAL ook altijd heeft gedaan.

In de vraagstelling die wij van Kreling en Rosenberg hebben ontvangen en ook in de publicaties van 29 december jl., worden deze begrippen verwisseld, op basis waarvan vervolgens de onjuiste, maar wel zeer ernstige aantijging wordt gebaseerd dat SNS REAAL essentiële informatie zou hebben achtergehouden. In de vraagstelling en in de publicaties wordt gesteld dat accountantskantoor Ernst & Young SNS REAAL zou hebben gewaarschuwd voor grote verliezen op de vastgoedfinancieringsportefeuille van Property Finance en geadviseerd zou hebben om circa €1,2 miljard af te schrijven op de internationale vastgoedleningen. Dit is pertinent onjuist en dat hebben wij bij de beantwoording van de vragen ook onderbouwd duidelijk gemaakt. Wij zijn dan ook verbijsterd dat deze onjuistheden toch in de publicaties van 29 december zijn overgenomen en zelfs het hoofdthema van de publicaties vormen.

De door het management regelmatig uitgevoerde interne analyses en stresstesten en de daarbij opgestelde interne rapportages zijn mede op basis van adviezen van Ernst & Young Real Estate Advisory Services (dus niet van de accountants van Ernst & Young zoals in de publicaties wordt gesteld) tot stand gekomen. In deze interne rapportages wordt niet ingegaan op de hierboven beschreven *incurred losses* (relevant voor de jaarrekening), maar alleen op *potential shortfalls* die zich zouden kunnen voordoen indien de toegepaste stressscenario's werkelijkheid zouden worden. Ernst & Young Real Estate Advisory Services of Ernst & Young als accountant hebben SNS REAAL dan ook nooit gerapporteerd, laat staan geadviseerd welk bedrag dan ook af te schrijven. Ernst & Young Real Estate Advisory Services heeft het voorgaande na lezing van de publicaties van 29 december jl. ook expliciet schriftelijk bevestigd. Overigens is Ernst & Young nooit betrokken geweest bij de jaarrekeningen van SNS REAAL.

De raad van bestuur en raad van commissarissen van SNS REAAL zijn op de hoogte van de bevindingen uit uitgevoerde stresstesten. Deze worden ook gerapporteerd aan en besproken met de toezichthouder, DNB. Voor de goede orde verwijzen wij naar de verklaringen van SNS REAAL in haar jaar- en halfjaarberichten en de trading updates, waarbij is ingegaan op de onzekere vooruitzichten voor de Property Finance portefeuille en waarbij ook telkens de stand van zaken gegeven is, meest recent de trading update van 6 november 2012. Ook als toelichting bij de stresstest die SNS Bank (en daarmee Property Finance) in 2011 heeft uitgevoerd op verzoek van de EBA en rondom de jaarlijkse investor day, dit jaar gehouden op 15 november 2012, heeft SNS REAAL hierover gepubliceerd. Tot slot publiceert SNS REAAL in haar jaarrekening een uitgebreide toelichting op de onzekerheden en risico's in de waardering van de kredietportefeuille, inclusief de portefeuille van Property Finance. Er is

dan ook op geen enkele wijze sprake van het achterhouden van dreigende verliezen op de vastgoedfinancieringsportefeuille zoals in de publicaties in uw krant wordt geïnsinueerd.

Integriteitonderzoeken

Integriteit is zowel voor de financiële sector als de vastgoedwereld van primair belang. Integriteit is dan ook verankerd in wet- en regelgeving, zoals in de Wet op het financieel toezicht (Wft) en de Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme (Wwft). SNS REAAL heeft daarnaast integriteitbeleid vastgelegd in interne regels die op alle bedrijfsonderdelen van toepassing zijn. Op grond van dit beleid voert SNS REAAL (regelmatig) integriteitanalyses uit. Wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding geven, wordt er aanvullend onderzoek gedaan, al dan niet met externe ondersteuning. In dit verband vinden er bij Property Finance op initiatief van het management inderdaad bij een aantal gefinancierde projecten onderzoeken plaats naar mogelijke onregelmatigheden, daarbij ook ondersteund door Holland Integrity Group, een forensisch adviesbureau. Deze onderzoeken bevinden zich in verschillende stadia van uitvoering.

Kreling en Rosenberg hebben ons gevraagd naar verschillende specifieke projecten. Wij hebben daarbij aangegeven dat SNS REAAL niet kan ingaan op de aard en inhoud van deze onderzoeken. Desondanks hebben Kreling en Rosenberg over sommige daarvan toch gepubliceerd. Hierbij wijzen wij nogmaals op onze opmerking over verouderde en onjuiste informatie. Wij hebben Kreling en Rosenberg niet voor niets uitdrukkelijk verzocht hun bronnen te controleren. Hiervoor was ook reden omdat, voor zover wij dit kunnen beoordelen op basis van de vragen en de informatie die daarin verscholen ligt, mogelijk een of meerdere personen die zij als bron opvoeren onderwerp van onderzoek is in onze integriteitonderzoeken. Deze personen hebben er als geen ander belang bij om onjuiste of onvolledige informatie in de openbaarheid te brengen. Wij hopen dan ook op maximale zorgvuldigheid van Kreling en Rosenberg bij eventuele toekomstige publicaties.

Wel hebben we aangegeven dat waar de resultaten uit de onderzoeken daar aanleiding toe hebben gegeven, deze worden betrokken in de waardering van de vastgoedfinancieringsportefeuille van Property Finance. Bijzondere waardeverminderingen in de vorm van dotaties aan de kredietvoorzieningen of afboekingen op vastgoed op de balans worden verwerkt in de winst- en verliesrekening zodra deze worden geconstateerd. Uiteraard maakt deze gang van zaken onderdeel uit van de jaarrekening controle van onze externe accountant. Wij hebben uw journalisten uitdrukkelijk gewezen op het jaarverslag over 2011 van SNS REAAL waarin een passage is opgenomen over het lopende onderzoek naar mogelijke onregelmatigheden in het verleden in de vastgoedfinancieringsportefeuille van Property Finance en mogelijke restrisico's (paragraaf 28.26.5 in de jaarrekening 2011 van SNS REAAL).

In het artikel wordt gesteld dat Holland Integrity Group, het forensisch adviesbureau dat ons ondersteunt bij de uitvoering van diverse onderzoeken, SNS REAAL zou hebben aangegeven dat Property Finance het geld dat zij in de onderzochte projecten heeft gestoken - volgens uw berichtgeving zou het om circa €1,8 miljard gaan - waarschijnlijk grotendeels niet meer terug zou zien. Deze beweringen zijn onjuist. De opdrachtverlening aan Holland Integrity Groep gaat niet over het in kaart brengen van mogelijke voorzieningen of afschrijvingen. Over mogelijk te nemen voorzieningen c.q. afschrijvingen, is door Holland Integrity Group dan ook niet gerapporteerd. Evenmin is er door hen over bedragen over die voorzieningen of afschrijvingen geadviseerd, laat staan dat er een bedrag van circa €1,8 miljard genoemd zou zijn. Holland Integrity Group heeft ons dit ook uitdrukkelijk bevestigd in het kader van opstellen van deze brief.

Het management van SNS REAAL volgt de voortgang van de onderzoeken bij Property Finance nauwlettend. Indien het verloop van de onderzoeken daartoe aanleiding geeft, zijn en worden er maatregelen genomen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen. Uiteraard zal SNS REAAL dit ook blijven doen bij de nog lopende en eventuele toekomstige onderzoeken. De insinuatie in de berichtgeving dat het management van SNS REAAL nader onderzoek zou hebben willen tegengaan is dan ook volstrekt onjuist. In overeenstemming met toepasselijke wet- en regelgeving zijn, c.q. zullen de noodzakelijke meldingen gedaan (worden) bij de betreffende instanties. Wij bespreken de voortgang in deze onderzoeken regelmatig met DNB, onze raad van commissarissen en onze externe accountant.

Betrokkenheid KPMG

In de vraagstelling van Kreling en Rosenberg en ook in de berichtgeving van 29 december jl. wordt de indruk gewekt dat SNS REAAL haar externe accountant, KPMG, onvoldoende zou hebben geïnformeerd over de genoemde integriteitonderzoeken. Daarnaast wordt de indruk gewekt dat het management van SNS REAAL nader onderzoek door de externe accountant zou hebben willen tegengaan. Zoals wij ook in de beantwoording van de vragen hebben aangegeven, is dit een onjuiste weergave van de feiten. KPMG heeft zelf aanvullend onderzoek gedaan naar aanleiding van de informatievoorziening aan haar door SNS REAAL over de forensische onderzoeken in 2010. Op grond van dit aanvullende onderzoek zijn geen zaken aan het licht gekomen die een materieel ander beeld op de jaarrekening 2010 van SNS REAAL of SNS Bank werpen. KPMG is ook daarna steeds op de hoogte gehouden van de resultaten van de integriteitonderzoeken. Bovendien bepaalt KPMG, als onafhankelijk externe accountant, zelf of deze aanvullend onderzoek doet, daar heeft het management van SNS REAAL geen stem in. Voor de goede orde merken wij op dat de beantwoording van de vragen van Kreling en Rosenberg en deze reactie met KPMG is afgestemd.

Conclusie

Op basis van het voorgaande zijn wij van mening dat de berichtgeving in het NRC Handelsblad van 29 december jl. zeer onzorgvuldig is en niet conform de Gedragscode voor Nederlandse journalisten tot stand is gekomen. Gelet op de verantwoordelijkheid die een financiële instelling als SNS REAAL heeft tegenover haar klanten die hun financiële bezittingen aan haar hebben toevertrouwd, hadden wij extra grote zorgvuldigheid verwacht en mogen verwachten van een medium als het NRC Handelsblad. Helaas hebben wij moeten constateren dat deze verwachting niet terecht is gebleken. Gelet op onze verantwoordelijkheid naar onze klanten en de reputatie van de financiële sector in haar geheel vinden wij het noodzakelijk op deze berichtgeving te reageren. Voor de goede orde gaan wij er vanuit dat bij eventuele toekomstige berichtgeving over SNS REAAL, inclusief eventuele berichtgeving in vervolg op de berichtgeving van 29 december jl., het NRC Handelsblad en haar journalisten zorgvuldiger en conform de Gedragscode voor Nederlandse journalisten zullen handelen.

Voor de goede orde merken wij op dat wij ons in bovenstaande reactie hebben beperkt tot de hoofdlijnen. Uit deze reactie kan op geen enkele wijze worden afgeleid dat de aspecten van de berichtgeving van 29 december jl. waar niet op wordt in gegaan, correct of volledig zijn. Wij behouden ons dan ook alle rechten voor.

Hoogachtend,
SNS REAAL N.V.

R.R. Latenstein van Voorst
Voorzitter raad van bestuur SNS REAAL